

9. Конституція України від 06.02.1996 р. № 30/96-ВР., із змінами, внесеними 12.06.2015 р.

The Constitution of Ukraine [Konstytutsiya Ukrayiny] of 06.02.1996 No. 30/96-VR., as amended 06.12.2015 р.

Українська Лариса Олегівна, д-р екон. наук, проф., кафедра політичної економії, Харківський національний економічний університет. Адреса: просп. Леніна, 9-А, м. Харків, Україна, 61166. E-mail: politekonomiya@ukr.net.

Украинская Лариса Олеговна, д-р екон. наук, проф., кафедра политической экономии, Харьковский национальный экономический университет. Адрес: просп. Ленина, 9-А, г. Харьков, Украина, 61166. E-mail: politekonomiya@ukr.net.

Ukrainskaya Larisa, doctor of economics sciences, professor Department of Political Economy, Kharkov National University of Economics. Address: Lenin avenue, 9-A, Kharkov, Ukraine, 61166. E-mail: politekonomiya@ukr.net.

Голубцова Яна Костянтинівна, магістрант, кафедра політичної економії, Харківський національний економічний університет. Адреса: просп. Леніна, 9-А, м. Харків, Україна, 61166. E-mail: politekonomiya@ukr.net.

Голубцова Яна Константиновна, магістрант, кафедра политической экономии, Харьковский национальный экономический университет. Адрес: проспект Ленина, 9-А, г. Харьков, Украина, 61166. E-mail: politekonomiya@ukr.net.

Holubtsova Yana, the second year's student of graduate magister. Department of Political Economy, Kharkov National University of Economics. Address: Lenin avenue, 9-A, Kharkov, Ukraine, 61166. E-mail: politekonomiya@ukr.net.

Рекомендовано до публікації д-ром екон. наук, проф. М.В. Чорною, д-ром екон. наук, проф. А.С. Крутовою.

Отримано 01.04.2016. ХДУХТ, Харків.

УДК 336.58

ВИЗНАЧЕННЯ ОСНОВНИХ БАР'ЄРІВ ОПТИМІЗАЦІЇ РІВНЯ ТРАНСАКЦІЙНИХ ВИТРАТ

Л.О. Українська, А.В. Льон

Окреслено актуальність проблеми оптимізації рівня трансакційних витрат на сучасному етапі розвитку економіки. Проаналізовано сучасний стан трансакційних витрат та виявлено основні фактори, які обумовлюють їх високий рівень.

© Українська Л.О., Льон А.В., 2016

Досліджуються інституціональні передумови необхідності державного регулювання транзакційного сектору економіки з метою мінімізації рівня непродуктивних транзакційних витрат, завищений рівень яких гальмує економічний розвиток країн, які знаходяться на етапі реформування національної економіки.

***Ключові слова:** транзакційні витрати, транзакційний сектор, бар'єри, оптимізація.*

ОПРЕДЕЛЕНИЕ ОСНОВНЫХ БАРЬЕРОВ ОПТИМИЗАЦИИ УРОВНЯ ТРАНЗАКЦИОННЫХ ИЗДЕРЖЕК

Л.О. Украинская, А.В. Лён

Обозначена актуальность проблемы оптимизации уровня транзакционных издержек на современном этапе развития экономики. Проанализировано современное состояние транзакционных издержек и выявлены основные факторы, которые обуславливают высокий уровень их издержек.

Исследуются институциональные предпосылки необходимости государственного регулирования транзакционного сектора экономики с целью минимизации уровня непроизводительных транзакционных издержек, повышенный уровень которых тормозит экономическое развитие стран, находящихся на этапе реформирования национальной экономики.

***Ключевые слова:** транзакционные издержки, транзакционный сектор, барьеры, оптимизация.*

DETERMINATION OF MAJOR BARRIERS OF OPTIMIZING THE LEVEL OF TRANSACTION COSTS

L. Ukrainskaya, A. Lyon

In modern conditions, economic relations are defined by strengthening the processes of globalization and integration, leading to the expansion of large, medium and small businesses and enhancement of business relations between the state and businesses, the number of facts of economic interaction of market participants, which is accompanied by significant transaction costs.

Transaction costs are the costs incurred during the transaction and they are connected with the transfer of property rights from one economic entity to another. These costs include costs for gathering and processing information, negotiations and decision-making, cost control and protection of property rights and so on. To the transaction costs at the national level, that is to say the transactional sector include the service sector production, namely banks, non-bank financial institutions, institutions of the court, prosecutors, human rights institutions, institutions of national, regional and local government, tax system, NGOs, trade and industry Commerce, Customs, certification, etc.

The article outlines the relevance of optimization of transaction costs at the current stage of economic development. The current state of transaction costs is analyzed and the main factors leading to high transaction costs are identified.

We study institutional preconditions of the necessity of the government regulation of transaction sector level to minimize unproductive transaction costs, which overestimated level hampers economic development of countries that are at the stage of reforming the national economy.

Keywords: *transaction costs, transaction sector, barriers, optimization.*

Постановка проблеми у загальному вигляді. У сучасних умовах розвитку господарських відносин через посилення процесів глобалізації та інтеграції, які призводять до розширення великого, середнього та малого бізнесу та активізації ділових відносин держави і суб'єктів господарювання, збільшується кількість фактів економічної взаємодії учасників ринку, що супроводжується значними трансакційними витратами. Трансакційні витрати – це витрати, які виникають під час здійснення трансакції та пов'язані з передачею прав власності від одного економічного суб'єкта іншому. До таких витрат можна віднести витрати збору й обробки інформації, проведення переговорів і прийняття рішень, витрати контролю та захисту прав власності тощо. До трансакційних витрат на загальнодержавному рівні, тобто до трансакційного сектора відносять сферу обслуговування виробництва, а саме: банки, небанківські фінансові установи, інститути суду, прокуратури, правозахисні заклади, установи державного, регіонального та місцевого управління, податкову систему, громадські організації, торгово-промислові палати, митниці, центри сертифікації тощо.

Україна порівняно з іншими країнами (навіть країнами СНД) має дуже високий рівень національних трансакційних витрат, що свідчить про невідповідність вітчизняної інституційної структури економічним реаліям у суспільстві. Через це зменшується ефективність суспільного виробництва та ставиться під загрозу конкурентоспроможність суб'єктів господарювання [1]. Отже, для підвищення їх економічної стійкості необхідне визначення основних бар'єрів, які заважають оптимізувати їх рівень.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Останнім часом проблемами виявлення, оцінки та обліку, управління та регулювання трансакційних витрат, визначення бар'єрів та шляхів їх оптимізації в економічних системах займалися такі вітчизняні вчені, як Г. Дугінець, М. Вергуненко, Т. Зосименко, І. Булеев, О. Шепеленко, Ж. Юшак, І. Колесніченко, Р. Абдуллін, Л. Базалієва, А. Глушач, Р. Пустовійт, В. Мартинець та ін. Але, незважаючи на велику кількість робіт, недостатньо вивченими залишаються питання причин зростання

трансакційних витрат на мікро- та макрорівнях сучасної економіки з метою їх подальшого регулювання та оптимізації, що обумовлює актуальність обраної теми.

Мета статті – визначити основні чинники, які обумовлюють зростання трансакційних витрат.

Виклад основного матеріалу дослідження. Сучасне становище української економіки відповідає загальносвітовим тенденціям, що виявляється у зростанні трансакційного сектора, а отже, потребує своєчасної розробки та впровадження заходів щодо регулювання трансакційних витрат із метою їх подальшої оптимізації. Проте природа трансакційних витрат в тих країнах, де відбувається реформування національної економіки відрізняється від природи трансакційних витрат, які виникають у розвинених країнах. У першому випадку витрати мають як економічну, так і неекономічну природу – протиріччя між високим рівнем спеціалізації підприємств і нерозвиненістю ринку [2]. При цьому трансакційні витрати в розвинених країнах належать до ефективного функціонування системи господарювання. Якщо в розвинених країнах лівова частка трансакційних витрат визначається зростанням кількості та якості трансакцій між суб'єктами економічної діяльності та збільшенням саме трансакційного сектору в господарській системі, то в українській економіці значний обсяг цих витрат обумовлений відсутністю ефективного механізму взаємодії між державними інституціями, суб'єктами підприємницької діяльності та домогосподарствами [3].

Вітчизняному трансакційному сектору притаманні деякі особливості: це стосується невизначеної структури економічних процесів через перехід України до ринкової економіки, пропорції між трансакційними видами діяльності та питомої ваги трансакційного сектору, яка порівняно з іншими країнами є меншою [4]. Серед причин, які зумовлюють ріст трансакційних витрат, є низька специфікація прав власності, низький рівень розвитку інформаційної системи, тенденції соціального розвитку України та ін. [5]. Високі трансакційні витрати також пов'язані з тим, що в сучасних умовах трансакційний сектор представлений переважно сферою нематеріальних послуг, яка в Україні лише розвивається. А отже, певні неузгодженості «беруть плату» за недосконалість існуючих економічних систем.

Про збільшення трансакційних витрат в економіці України свідчать і світові рейтинги. Одним із таких є індекс глобальної конкурентоспроможності. За даними Всесвітнього економічного форуму, конкурентоспроможність – це набір інституцій, політик і факторів, що визначають рівень продуктивності країни. Індекс

конкурентоспроможності визначає здатність економіки зростати в довгостроковій перспективі та складається з 114 показників, 2/3 яких – це результати опитування керівників бізнесу, 1/3 – статистична інформація. У цьому рейтингу в 2015 р. Україна посіла 79-те місце серед 140 аналізованих країн світу і знаходиться між Гватемалою та Таджикистаном [6]. Варто зазначити, що конкурентною перевагою вважається фактор, за яким країна посідає 50-те місце і вище у рейтингу. Аналізуючи його стає зрозумілим, що на сучасному етапі розвитку, Україна демонструє аутсайдерські позиції у світових рейтингах, отже, управління трансакційними витратами з метою їх подальшої оптимізації стає однією з результативніших умов.

Отже, серед бар'єрів оптимізації рівня трансакційних витрат є недосконалість законодавства, а саме його суперечливість – непродуманість, неоднозначність та взаємовиключення поставлених вимог [7]; недосконалість політичної системи – лобізм, лоґролінг, бюрократія, пошук політичної ренти й обмеженість контролю над бюрократією [8].

До того ж, одними з найважливіших факторів, які обумовлюють наявність високих трансакційних витрат під час ведення бізнесу в Україні, є високий рівень корупції та недосконалість судової системи, які обтяжують суб'єктів економіки «обов'язковими неявними платежами». У зв'язку з цим, у країнах з несприятливими умовами ведення бізнесу та недосконалою системою інститутів трансакційні витрати зростають випереджаючими темпами порівняно не лише з обсягами продукту, який виробляється, але і з іншими витратами, що свідчить про протилежність зростання трансакційного сектору в розвинутих країнах [9]. Окремі суб'єкти господарювання несуть великі трансакційні витрати через подолання штучно створених бар'єрів, таких як відкриття та закриття бізнесу, реєстрація юридичних осіб, обов'язкова сертифікація товарів та послуг (понад 80% товарної номенклатури, проте в країнах ЄС цей показник становить лише 4%), поточний контроль, отримання дозволів та узгодження з органами виконавчої влади, ведення митних процедур, захист інтересів власників, витрати на юридичне супроводжування бізнесу тощо.

Окрім цього, до значного збільшення даних витрат призводить система податкового навантаження та корумпованість податкових органів. За даними Світового банку, на початку 2016 р. Україна займає 107-ме місце серед 180 аналізованих країн світу за рівнем податкового навантаження. У таблиці надана більш детальна інформація щодо податкового навантаження України порівняно з Європою та Центральною Азією.

Порівняльна характеристика рівня податкового навантаження [10]

Індикатор	Україна	Європа і Центральна Азія
Кількість платежів на рік	5,0	19,2
Час (кількість годин на рік)	350,0	232,7
Загальна податкова ставка (% від прибутку), у тому числі	52,2	34,3
Податки на прибуток	9,0	10,8
Податки зарплати та відрахувань	43,1	20,4
Інші податки	0,1	3,1

Таким чином, зробивши аналіз даної таблиці, стає зрозумілим, що, по-перше, необхідно реформування податкової системи, а по-друге, у процесі реформування української економіки розвиток трансакційної теорії повинен зайняти належне місце.

Питому вагу займають непродуктивні трансакційні витрати, тобто такі витрати, які вимушені нести економічні агенти для подолання штучно створених бар'єрів [11]. Великий обсяг трансакційних витрат змушує господарюючих суб'єктів «шукати інші шляхи вирішення існуючих проблем» та знижувати ці витрати через перехід у тінювий сектор. Тінювий сектор – це своєрідний інститут, який дозволяє їм здійснювати економічну діяльність більш ефективно. Деякі вчені роблять акцент на тому, що вплив такого інституту іноді може перевищувати вплив легального сектору господарства [12]. Таким чином, держава має здійснювати фундаментальні реформи з метою підвищення якості інституційного середовища, в результаті чого має відбуватися зростання рівня «системноутворювальних» трансакційних витрат та зменшення непродуктивних витрат. Саме створення ефективних формальних інститутів передбачає оптимізацію трансакційного сектору.

Українська національна економіка потребує докорінної перебудови інституційно-організаційної моделі взагалі та оптимізації структури трансакційних витрат зокрема. Необхідна заміна існуючих господарських інститутів новими, які дозволять ефективно вирішувати проблеми та задовольняти потреби економічних суб'єктів. До таких інститутів можна віднести інститут права власності та інститут забезпечення цього права, а також механізми судочинства, удосконалена податкова система тощо [13]. До того ж, необхідно

розробити заходи детінізації національної економіки та забезпечення соціального захисту населення, а саме розвивати і вдосконалювати ті інститути, які сприяють економічному розвитку всіх суб'єктів господарювання. Необхідною умовою є також формування інституційних меж, які сприяють накопиченню багатства населення України [11]. Варто зазначити, що такі заходи, звичайно ж, призведуть до збільшення інституційних трансакційних витрат, але тільки в коротко- та середньостроковому періоді, проте вони сприятимуть зниженню рівня нелегальної економіки, зменшенню корупції, поповненню державного бюджету та підвищенню інвестиційної привабливості в країні, що призведе до зростання ступеня задоволеності суспільства та ефективності економічної діяльності [14].

Висновки. Підбиваючи підсумки, варто узагальнити вищесказане: в умовах реформування української національної економіки до основних бар'єрів оптимізації рівня трансакційних витрат та негативних проявів ринкових деформацій можна віднести тінізацію економіки, низьку специфікацію прав власності та низький рівень розвитку інформаційної системи, високий рівень корупції та недосконалість судової системи, недосконалість законодавства, високі офіційні трансакційні витрати, тенденції соціального розвитку України, руйнування правосвідомості суспільства та посилення як внутрішнього, так і зовнішнього опортунізму учасників ринкових відносин.

Таким чином, процес реформування економіки України вимагає визначення нових принципів формування системи економічного розвитку держави та перебудови системи інститутів, які повинні відповідати новим умовам господарювання. У таких умовах необхідне впровадження «раціональних» концепцій управління, у тому числі управління трансакційними витратами, які мають забезпечити сталі економічне зростання.

Список джерел інформації / References

1. Колесниченко И. М. Регулирование трансакционных издержек с помощью информационно-коммуникационных технологий: реалии и перспективы в экономике Украины / И. М. Колесниченко // Бизнес Информ. – 2013. – С. 49–54.

Kolesnichenko, I.M. (2013), "Regulation of the transaction costs with the help of information and communication technologies: realities and prospects of the economy of Ukraine" ["Rehulirovanye transaktsyonnykh yzderzhkek s pomoshch'yu ynformatsyonno-kommunikatsyonnykh tekhnolohyy: realyy u perspektyvy v ekonomyye Ukraynu"], *Business inform*, Kharkov, pp. 49-54.

2. Ющак Ж. М. Складові та оцінка трансакційних витрат / Ж. М. Ющак // Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку,

контролю і аналізу : Міжнар. зб. наук. праць. Серія : Бухгалтерський облік, контроль і аналіз. – Житомир : ЖДТУ, 2010. – Вип. 2 (17). – С. 400–405.

Juszczak, J.M. (2010), "Components of transaction costs and evaluation" ["Skladovi ta otsinka transaktsiynykh vytrat"], *Problems of the theory and methodology of accounting, control and analysis. International collection of scientific papers, Is. 2 (17), ZSTU, Zhitomir*, pp. 400-405.

3. Пустовийт Р. Ф. Трансакційні витрати в трансформаційній і посттрансформаційній економіці України / Р. Ф. Пустовийт // Публікації викладачів та співробітників Черкаського інституту банківської справи.

Pustoviyt, R.F. "Transaction costs in Post-transformational and transformational economy of Ukraine" ["Transaktsiyni vytraty v transformatsiyniy i posttransformatsiyniy ekonomitsi Ukrainy"], *Publications teachers and staff in Cherkassy Institute of Banking*.

4. Чмир О. С. Сектор трансакційних послуг в системі національної економіки / О. С. Чмир // Вісник Чернігівського державного технологічного університету. – Чернігів : ЧДТУ, 1996. – С. 6–14.

Chmyr, A.S. (1996), "Transactional services sector in the national economy" ["Sektor transaktsiynykh posluh v systemi natsional'noyi ekonomiky"], *Bulletin of the Chernihiv State Technological University, Chernihiv State Technological University*, pp. 6-14.

5. Кірейцев Г. Г. Сутність трансакційних витрат та вплив інвестиційної діяльності на їх мінімізацію / Г. Г. Кірейцев, В. С. Литвиненко, С. С. Стоянова-Коваль // Економіка АПК. – 2011. – № 8. – С. 145–153.

Kireytsev, G.G., Litvinenko, V.S., Stoyanov-Koval, S.S. (2011), "The essence of transaction costs and the impact of investment activity on their minimization" ["Sutnist' transaktsiynykh vytrat ta vplyv investytsiynoyi diyalnosti na yikh minimizatsiyu"], *Economy AIC*, No. 8, pp. 145-153.

6. Индекс конкурентоспособности [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://reports.weforum.org/global-competitiveness-report-2014-2015/rankings>
Competitiveness Index, available at: <http://reports.weforum.org/global-competitiveness-report-2014-2015/rankings>

7. Панкратова Е. Н. Механизм возникновения трансакционных издержек в институциональном пространстве / Е. Н. Панкратова // Бизнес Информ. – 2012. – № 6. – С. 18–20.

Pankratova, E.N. (2012), "The mechanism of transaction costs in the institutional space" ["Mekhanizm voznykovenyaya transaktsyonnykh yzderzhok v unystyutsyonal'nom prostranstve"], *BIZNES Inform*, No. 6, pp. 18-20.

8. Управління затратами підприємства : монографія / Г. В. Козаченко [та ін.]. – К. : Лібра, 2007. – 320 с.

Kozachenko, G.V. (2007), *Management expenses of enterprise: monograph [Upravlinnya zatratamy pidpryyemstva]*, Libra, Kyiv, 320 p.

9. Гайдуцький П. І. Облік трансакційних витрат – вагомий фактор конкурентоспроможності в сучасній економіці / П. І. Гайдуцький, В. М. Жук // Облік і фінанси АПК. – 2012. – № 3. – С. 9–19.

Haidutsky, P.I., Zhuk, V.M. (2012), "Accounting for transaction costs – a significant factor of competitiveness in today's economy" ["Oblik transaktsiynykh

vytrat – vahomyu faktor konkurentospromozhnosti v suchasnyy ekonomitsi"], *Accounting and finance AIC*, No. 3, pp. 9-19.

10. Рівень податкового навантаження [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://databank.worldbank.org>

The level of tax burden available: <http://databank.worldbank.org>

11. Шепеленко О. В. Управління трансакційними витратами в економіці України : автореф. дис. ... д-ра екон. наук : 08.00.03 / О. В. Шепеленко ; Донец. нац. ун-т. – Донецьк, 2008. – 38 с.

Shepelenko, O.V. (2008), *Management of transaction costs in the economy of Ukraine: Author's thesis [Upravlinnya transaktsiynymy vytratamy v ekonomitsi Ukrainy]*, Donetsk, 38 p.

12. Косалс Л. Я. Теневая экономика как особенность российского капитализма / Л. Я. Косалс // Вопросы экономики. – 1998. – № 10.

Kosals, L.Y. (1998), "The shadow economy as a feature of Russian capitalism" ["Tenevaya ekonomika kak osobennost' rosyyskoho kapytalyzma"], *Problems of Economics*, No. 10.

13. Рямов С. Специфічність трансакційних витрат як один з ключових факторів існування тіньового сектора господарства в країнах посттрансформаційної економіки / С. Рямов // Галицький економічний вісник. – 2013. – № 2. – С. 25–34.

Ryamov, S. (2013), "Specificity transaction costs as one of the key factors for the existence of the shadow economy in countries with post-transformational economy" ["Spetsyfnchnist' transaktsiynykh vytrat yak odyz z klyuchovykh faktoriv isnuvannya tin'ovoho sektora hospodarstva v krayinakh posttransformatsiynoi ekonomiky"], *Economic Journal*, No. 2, pp. 25-34.

14. Дугінець Г. В. Бар'єри на шляху вступу нових членів до ЄС в сучасних умовах / Г. В. Дугінець // Вісник Приазовського державного технічного університету. Серія : Економічні науки. – 2015. – Вип. 29. – С. 245–250.

Duhinets, G.V. (2015), "Barriers to entry of new members into the EU under current conditions" ["Baryery na shlyakhu vstupu novykh chleniv do YeS v suchasnykh umovakh"], *Bulletin Azov State Technical University. Series: Economics*, Vol. 29, pp. 245-250.

Українська Лариса Олегівна, д-р екон. наук, проф., кафедра політичної економії, Харківський національний економічний університет. Адреса: просп. Леніна, 9-А, м. Харків, Україна, 61166. E-mail: politekonomiya@ukr.net.

Українская Лариса Олеговна, д-р екон. наук, проф., кафедра политической экономии, Харьковский национальный экономический университет. Адрес: просп. Ленина, 9-А, г. Харьков, Украина, 61166. E-mail: politekonomiya@ukr.net.

Ukrainskaya Larisa, doctor of economics sciences, professor Department of Political Economy, Kharkov National University of Economics. Address: Lenin avenue, 9-A. Kharkiv, Ukraine, 61166. E-mail: politekonomiya@ukr.net.

Льон Аліна Вадимівна, магістрант, кафедра політичної економії, Харківський національний економічний університет. Адреса: просп. Леніна, 9-А, м. Харків, Україна, 61166. E-mail: politekonomiya@ukr.net.

Лён Алина Вадимовна, магістрант, кафедра политической экономии, Харьковский национальный экономический университет. Адрес: просп. Ленина, 9-А, г. Харьков, Украина, 61166. E-mail: politekonomiya@ukr.net.

Lyon Alina, the second year student of graduate magister. Department of Political Economy, Kharkov National University of Economics. Address: Lenin avenue, 9-A. Kharkiv, Ukraine, 61166. E-mail: politekonomiya@ukr.net.

*Рекомендовано до публікації д-ром екон. наук, проф. М.В. Чорною.
Отримано 01.04.2016. ХДУХТ, Харків.*

УДК 316.42:37.03

ГЛОБАЛІЗАЦІЯ ЯК ФАКТОР САМОРОЗВИТКУ СТУДЕНТА

Н.І. Єсінова, К.В. Кладкевич, О.В. Нікітіна

Розглянуто актуальну проблему впливу глобалізації на українське студентство. Акцентується увага на все більш виразно виявленій тенденції, згідно з якою людина в умовах діючої глобалізації має можливість отримання освіти, працевлаштування та проживання в будь-якій країні світу за умови адаптованості та конкурентоспроможності, адже сьогодні кожна людина може виконувати свою соціальну роль в певній країні та відчувати себе «людиною світу».

Ключові слова: глобалізація, інтернаціоналізація, планетарне мислення, саморозвиток, самоосвіта, самовиховання, студентство, включення у процес глобалізації.

ГЛОБАЛИЗАЦИЯ КАК ФАКТОР САМОРАЗВИТИЯ СТУДЕНТА

Н.И. Есинова, Е.В. Кладкевич, Е.В. Никитина

Рассмотрена актуальная проблема влияния глобализации на украинское студенчество. Акцентируется внимание на все более отчетливо проявляющейся тенденции, согласно которой человек в условиях глобализации имеет возможность получения образования, трудоустройства и проживания в любой стране мира при условии адаптированности и конкурентоспособности, ведь сегодня каждый человек может выполнять свою социальную роль в определенной стране и ощущать себя «человеком мира».

© Єсінова Н.І., Кладкевич К.В., Нікітіна О.В., 2016